

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงาน
โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๗๘ ทำเนียบรัฐบาล โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า (เดิม)

ถนนราชดำเนินนอก เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐

โทรศัพท์ ๐ ๒๒๘๐ ๖๑๙๓-๙๙ โทรสาร ๐ ๒๒๘๐ ๖๒๐๖

<http://www.rdpb.go.th>

คู่มือ

การประกวดชุมชนรักษ์ป่าไม้

โครงการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๗ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๔

สำนักงาน กปร.

กรมอุทยานแห่งชาติ
สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

กรมป่าไม้

กรมทรัพยากร
ทางทะเลและชายฝั่ง

คู่มือ

การประกวดชุมชนรักษ์ป่าไม้

โครงการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๗ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๔

การบริหารจัดการต้นป่าไม้

เนื่องจากป่าไม้ของประเทศถูกทำลายอย่างรวดเร็วตามแรงหนุนเนื่องของประชากรที่เพิ่มขึ้น ผ่นวกกับพลังผลักดันทางเศรษฐกิจระบบทุนนิยมเสรีที่มุ่งค้าขาย โดยใช้ป่าเป็นตัวยุคสำคัญเชิงพาณิชย์ การเช่นนี้ก่อให้เกิดภาวะแห้งแล้ง เนื่องจากต้นน้ำลำธารถูกทำลาย

ฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล เมื่อยามน้ำหลากก็เกิดน้ำท่วมฉับพลันและมีการพังทลายของดินอย่างรุนแรง จนเกิดปัญหาต่อการประกอบอาชีพทางการเกษตร กลายเป็นทุกข์ร้อนของแผ่นดิน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว โดยเฉพาะเรื่องป่าไม้เป็นสิ่งที่พระองค์ทรงห่วงใยอย่างมาก ตั้งแต่เริ่มเถลิงถวัลย์สิริราชสมบัติเป็นต้นมา ดังพระราชดำรัสที่ทรงต้องการให้เกิดจิตสำนึกรักป่าไม้ร่วมกัน

“...เจ้าหน้าที่ป่าไม้ ควรจะปลูกต้นไม้ลงในใจคนเสียก่อน แล้วคนเหล่านั้นก็จะพากันปลูกต้นไม้ลงบนแผ่นดินและรักษาต้นไม้ด้วยตนเอง...”

นอกจากนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวยังทรงห่วงใยในปัญหาปริมาณป่าไม้ที่ลดลงเป็นอย่างมาก จึงทรงพยายามค้นหาวิธินานาประการที่จะเพิ่มปริมาณป่าไม้ของประเทศไทย ซึ่งได้พระราชทานพระราชดำริหลายวิธีการ ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องการปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูก ปลูกป่าในที่สูง ปลูกป่าต้นน้ำลำธารหรือการปลูกป่าธรรมชาติ การปลูกป่าทดแทน

“...ถ้าเลือกได้ที่เหมาะสมแล้ว ก็ทิ้งป่านั้นไว้ตรงนั้น ไม่ต้องไปทำอะไรเลย ป่าจะเจริญเติบโตขึ้นมาเป็นป่าสมบูรณ์โดยไม่ต้องไปปลูกสักต้นเดียว...”

“...ในสภาพป่าเต็งรัง ป่าเสื่อมโทรมไม่ต้องทำอะไรเพราะต่อไม้จะแตกกิ่งออกมาอีก ถึงแม้ต้นไม้สวยก็เป็นต้นไม้ใหญ่ได้...”

“...ใช้ไม้จำพวกที่มีเมล็ดทั้งหลาย ขึ้นไปปลูกบนยอดที่สูง เมื่อโตแล้วออก ฝักออกเมล็ดก็จะลอยตกลงมาแล้วออก เองในที่ต่ำต่อไป เป็นการขยายพันธุ์โดย ธรรมชาติ...”

“... ศึกษาดูก่อนว่าพืชพันธุ์ไม้ ดังเดิมมีอะไรบ้าง แล้วปลูกแซมตาม รายการชนิดต้นไม้ที่ศึกษามาได้...”

“...การปลูกป่าทดแทนจะต้องทำ อย่างมีแผนโดยการดำเนินการไปพร้อม กับการพัฒนาชาวเขา ในกรณีนี้ เจ้าหน้าที่ ป่าไม้ ชลประทานและฝ่ายเกษตรจะต้อง

ร่วมมือกันสำรวจต้นน้ำในบริเวณพื้นที่รับผิดชอบ เพื่อวางแผนปรับปรุงต้นน้ำและ พัฒนาอาชีพได้อย่างถูกต้อง...”

“...การปลูกป่าทดแทนในพื้นที่เสื่อมโทรมหรือพื้นที่ต้นน้ำลำธารที่ถูกบุกรุกแผ้ว ถางจนเป็นภูเขาหัวโล้นแล้วจำเป็นต้องปลูกป่าทดแทนเร่งด่วนนั้น ควรจะทดลองปลูกต้นไม้ ชนิดโตเร็วคลุมแนวร่องน้ำเสียก่อน เพื่อให้ความชุ่มชื้นค่อย ๆ ทวีขึ้นแผ่ขยายออก ไปทั้งร่องน้ำ ซึ่งจะช่วยให้ต้นไม้งอกงามและมีส่วนช่วยป้องกันไฟป่า เพราะไฟจะเกิด ง่ายหากป่าขาดความชุ่มชื้น ในปีต่อไปก็ให้ปลูกต้นไม้ในพื้นที่ถัดขึ้นไป ความชุ่มชื้นก็จะ แผ่ขยายกว้างออกไป ต้นไม้จะงอกงามดีตลอดทั้งปี...”

อีกทั้งทรงแนะนำการปลูกป่าในเชิงผสมผสาน ซึ่งเป็นการปลูกในลักษณะการปลูก ป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง

“...การปลูกป่าถ้าจะให้ราษฎรมีประโยชน์ให้เขาอยู่ได้ให้ใช้วิธีปลูกไม้ ๓ อย่าง แต่ มีประโยชน์ ๔ อย่าง คือ ใช้ไม้สอย ไม้กินได้ ไม้เศรษฐกิจ โดยปลูกรองรับการชลประทาน ปลูกรับซับน้ำและปลูกอุดช่วงไหล่ตามร่องห้วย โดยรับน้ำฝนอย่างเดียว ประโยชน์อย่าง ที่ ๔ คือ ได้ระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ...”

นอกจากนี้ พระราชดำริ “ภูเขาป่า” เป็นอีกหนึ่งแนวพระราชดำริที่ส่งเสริมการอนุรักษ์และพัฒนาป่าไม้

“...ควรสำรวจแหล่งน้ำเพื่อการพิจารณาสร้างฝายขนาดเล็กปิดกั้นร่องน้ำในเขตต้นน้ำลำธาร ทั้งนี้ เพื่อแผ่กระจายความชุ่มชื้นออกไปให้กว้างขวาง อันจะช่วยฟื้นฟูสภาพป่าในบริเวณที่สูงให้สมบูรณ์ขึ้น บริเวณดังกล่าวจะได้กลายเป็น “ภูเขาป่า” ในอนาคต ซึ่งหมายความว่า มีต้นไม้ นานาชนิด ซึ่งปกคลุมดินในอัตราหนาแน่นที่เหมาะสมกับลักษณะภูมิประเทศแต่ละแห่ง ต้นไม้เหล่านั้นจะมีผลช่วยรักษาระดับความชุ่มชื้นในธรรมชาติให้อยู่ในเกณฑ์ที่พอเหมาะไม่แห้งแล้งเกินไป และยังช่วยยึดพื้นผิวดินอันมีค่า ไม้ให้ถูกน้ำเซาะทำลายลงมายังพื้นที่ราบอีกด้วย...”

“Check Dam” หรืออาจเรียกขานกันว่า “ฝายชะลอความชุ่มชื้น” ขวางกั้นทางเดินของลำน้ำ ซึ่งปกติมักจะกั้นห้วยลำธารขนาดเล็กในบริเวณที่เป็นต้นน้ำหรือพื้นที่ที่มีความลาดชันสูง ก็เป็นแนวพระราชดำริอีกแนวทางหนึ่ง

“...ให้พิจารณาดำเนินการสร้างฝายราคาประหยัด โดยใช้วัสดุราคาถูกและหาง่ายในท้องถิ่น เช่น แบบทิ้งหินคลุมด้วยตาข่ายปิดกั้นร่องน้ำกับลำธารเล็กเป็นระยะ ๆ เพื่อใช้เก็บกักน้ำและตะกอนดินไว้บางส่วน โดยน้ำที่เก็บกักไว้จะซึมเข้าไปในดิน ทำให้ความชุ่มชื้น

แผ่ขยายออกไปทั้งสองข้างต่อไปจะสามารถปลูกพันธุ์ไม้ป้องกันไฟ พันธุ์ไม้โตเร็ว และพันธุ์ไม้ไม่ทิ้งใบ เพื่อฟื้นฟูต้นน้ำลำธารให้มีสภาพเขียวชุ่มชื้นเป็นลำดับ...”

“...สำหรับ Check Dam ชนิดป้องกันไม่ให้น้ำไหลลงไปในอ่างใหญ่จะต้องทำให้ดีและลึก เพราะทรายลงมากจะกักเก็บน้ำไว้ ถ้าน้ำต้นทรายจะข้ามไปลงอ่างใหญ่ได้ ถ้าเป็น

Check Dam สำหรับรักษาความชุ่มชื้นไม่จำเป็นต้องขุดลึกเพียงกักเก็บน้ำให้ลงไปดิน แต่แบบกักทรายนี้จะต้องทำให้ลึกและออกแบบอย่างไรไม่ให้ให้น้ำลงมาไล่ทรายออกไป...

พระราชดำริ “ป่าเปียก” เป็นแนวพระราชดำริที่นับว่าเป็นทฤษฎีการอนุรักษ์พื้นที่ฟูป่าไม้โดยให้ความชุ่มชื้นเป็นหลักสำคัญที่จะช่วยให้ป่าเขียวสดอยู่ตลอด ไฟป่าจึงเกิดได้ยาก นับได้ว่าเป็นการพัฒนาเพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าไม้ที่สามารถทำได้ง่ายและได้ผลดียิ่ง

หลักการและเหตุผล

สืบเนื่องจากในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๗ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๔ สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) กำหนดให้มีการจัดการประกวดชุมชนรักษ์ป่าไม้ขึ้น เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระอัจฉริยภาพของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงเล็งเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ป่าไม้และทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ ที่จะสามารถช่วยรักษาและสร้างระบบนิเวศตามธรรมชาติให้คงอยู่อย่างยั่งยืนตลอดไป อีกทั้งการจัดการประกวดดังกล่าว เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานของชุมชนที่ร่วมบริหารจัดการพื้นที่ป่าไม้และทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ และก่อให้เกิดประโยชน์สำหรับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การบำรุงรักษา การใช้ประโยชน์จากป่า และอยู่ร่วมกับป่าไม้ได้อย่างยั่งยืนสอดคล้องตามแนวพระราชดำริ

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติพระอัจฉริยภาพของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่พระราชทานแนวพระราชดำริต่าง ๆ เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าไม้และทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อสร้างความยั่งยืนในการดำเนินชีวิตของพสก

นิกรชาวไทย

๒. เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจให้แก่ชุมชน
ในทุกพื้นที่ที่ได้ร่น้อมนำเอาแนวพระราชดำริ
ในการอนุรักษ์ป่าไม้และทรัพยากรธรรมชาติ
มาปรับใช้ในการอนุรักษ์ป่าไม้ของชุมชน

๓. เพื่อเป็นการค้นหาตัวอย่างผล
สำเร็จของการอนุรักษ์ป่าไม้และทรัพยากร

ธรรมชาติของชุมชน แล้วนำผลงานดังกล่าวไปเผยแพร่ให้กว้างขวางและขยายผลให้เกิดเป็น
รูปธรรมตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

คุณสมบัติผู้ส่งผลงาน และคุณสมบัติผลงาน

๑) คุณสมบัติผู้ส่งผลงานเข้าประกวด ชุมชนหรือหมู่บ้านที่มีการนำแนวพระราชดำริ
เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าไม้และทรัพยากรธรรมชาติ ไปใช้ในการบริหารจัดการป่าไม้และ
ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน

๒) คุณสมบัติผลงาน ชุมชนหรือหมู่บ้านที่มีการนำแนวพระราชดำริเกี่ยวกับ
การอนุรักษ์ป่าไม้และทรัพยากรธรรมชาติไปใช้ในการบริหารจัดการป่าไม้และทรัพยากร
ธรรมชาติในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นผลดี สามารถเป็นแบบอย่างในการอนุรักษ์
และใช้ประโยชน์ป่าไม้และทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างยั่งยืนให้กับกลุ่มอนุรักษ์อื่น ๆ ได้

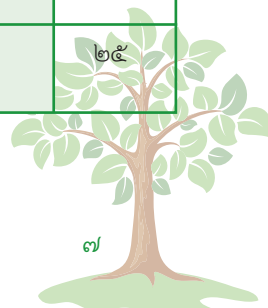

หลักเกณฑ์การพิจารณา

การตัดสินผลงานการประกวดชุมชนรักษ์ป่าไม้จะนำแนวพระราชดำริเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าไม้และทรัพยากรธรรมชาติมาเป็นกรอบในการพิจารณา โดยเน้นการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนได้อย่างเข้มแข็งและกว้างขวาง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ประเด็นตัวชี้วัด	องค์ประกอบ/เกณฑ์การพิจารณา	คะแนน
๑. ชุมชนหรือหมู่บ้านที่ร่วมดำเนินการ	๑.๑ โครงสร้างกลุ่ม ๑.๒ บทบาทหน้าที่ของกลุ่ม ๑.๓ การแบ่งอำนาจหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่มอย่างชัดเจน ๑.๔ กิจกรรมการประชุมกลุ่มอย่างต่อเนื่อง ๑.๕ การมีระเบียบของกลุ่มอย่างชัดเจน	๑๐
๒. การบริหารจัดการป่าไม้	๒.๑ ประวัติความเป็นมา (โดยย่อ) ๒.๒ การวางแผนกิจกรรมการอนุรักษ์ป่าหรือบริหารจัดการพื้นที่ป่าสอดคล้องกับแนวพระราชดำริ ๒.๓ การบริหารจัดการที่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ ป่านั้น ๆ เช่น สร้างฝายชะลอความชุ่มชื้น (check dam) ในป่าดิบชื้น การปลูกพืชป้องกันการพังทลายของดิน (หญ้าแฝก) เช่น ในป่าดิบเขา เป็นต้น ๒.๔ การจัดการให้สภาพป่ามีความอุดมสมบูรณ์ (ความชุ่มชื้นในพื้นที่ป่า, ความหลากหลายทางชีวภาพ, ความอุดมสมบูรณ์ของดิน)	๓๐
๓. การมีส่วนร่วม	๓.๑ สมาชิกให้ความสำคัญต่อการเข้าประชุมระดมความคิด	๒๕

ประเด็นตัวชี้วัด	องค์ประกอบ/เกณฑ์การพิจารณา	คะแนน
	<p>๓.๒ สมาชิกให้ความร่วมมือปฏิบัติตามกฎกติกาเพื่อการอนุรักษ์ป่า เช่น ร่วมปลูกป่า ร่วมดูแลรักษาป่า สมาชิกให้ความร่วมมือในการร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ป้องกันไฟป่า/ทำให้ไฟป่าลดลงของกลุ่มและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง</p> <p>๓.๓ การสร้างเครือข่ายการอนุรักษ์ป่าไม้ เช่น ถ่ายทอดความรู้ในการอนุรักษ์ป่าให้กับชุมชนอื่นหรือแลกเปลี่ยนองค์ความรู้กับกลุ่มเครือข่ายการอนุรักษ์ป่าไม้อื่น ๆ</p>	
๔. การใช้ประโยชน์จากป่า	<p>๔.๑ เป็นแหล่งอาหารและสมุนไพรของคนและสัตว์ เช่น เห็ด ผักหวาน หน่อไม้ ฯลฯ โดยไม่ทำลายต้นไม้อื่นในป่า</p> <p>๔.๒ เป็นแหล่งไม้ใช้สอยของชุมชน เช่น ไม้ฟืน ฯลฯ โดยป่าไม้ถูกทำลาย</p> <p>๔.๓ เป็นแหล่งวัตถุดิบเพื่อการหัตถกรรม เช่น เครื่องจักรสานต่าง ๆ เป็นการสร้างรายได้ในระดับครัวเรือน</p> <p>๔.๔ เป็นแหล่งต้นน้ำที่สำคัญของหมู่บ้าน</p> <p>๔.๕ เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์</p> <p>๔.๖ เป็นสถานที่ศึกษาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้บุคคลทั่วไปเกิดการเรียนรู้</p> <p>๔.๗ ปลูกป่าเสริมธรรมชาติเพื่อเพิ่มพื้นที่อาศัยแก่สัตว์ป่า</p> <p>๔.๗ กิจกรรมต่อเนื่อง</p>	๒๕
๕. ความคิดริเริ่ม	๕.๑ การวางแผนรองรับการใช้ประโยชน์จากป่าในอนาคตกับหน่วยงานภาครัฐได้อย่างเหมาะสม	๑๐

ประเด็นตัวชี้วัด	องค์ประกอบ/เกณฑ์การพิจารณา	คะแนน
	๕.๒ การติดตามและประเมินผลการใช้ประโยชน์จากป่าของสมาชิก ๕.๓ นำองค์ความรู้เรื่องการบริหารจัดการป่าถ่ายทอดสู่เด็กและเยาวชน ๕.๔ เชิญวิทยากรมาให้ความรู้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการดูแลป่า และการใช้ประโยชน์จากป่าอย่างสม่ำเสมอ	

ข้อมูลประกอบการพิจารณา

ส่วนที่ ๑ ชุมชนหรือหมู่บ้านที่ร่วมดำเนินการ (ข้อมูลพื้นฐาน) ประกอบด้วย

๑.๑ ประวัติความเป็นมาและระยะเวลาจัดตั้งกลุ่ม โดยย่อ

๑.๒ เหตุผลของชุมชน/หมู่บ้านที่มี

การรวมตัวกันจัดกิจกรรมเพื่อดูแลรักษาป่าไม้ และระยะเวลาที่มีการรวมตัวของชุมชน/หมู่บ้าน ดำเนินกิจกรรมนี้

๑.๓ การดำเนินกิจกรรมของกลุ่มชุมชน/หมู่บ้าน สอดคล้องกับแนวพระราชดำริการอนุรักษ์หรือจัดการพื้นที่ป่าในเรื่องใด

๑.๔ โครงสร้างที่มาของกลุ่ม คณะกรรมการ คณะทำงาน (องค์ประกอบของกลุ่มและบทบาทหน้าที่ของกลุ่ม) และการกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่ม ตลอดจนความเข้มแข็งของกลุ่มผู้นำ คณะกรรมการ คณะทำงาน

๑.๕ กิจกรรมการประชุมของกลุ่ม คณะกรรมการ คณะทำงานอย่างต่อเนื่อง

- ความถี่ในการประชุมหรือระยะเวลาในการประชุม (จำนวนครั้งที่ประชุม/เดือน/ปี)

- วัตถุประสงค์ในการประชุม/สาระสำคัญในการประชุม (ตามลำดับความสำคัญ)

ส่วนที่ ๒ ด้านการบริหารจัดการป่าไม้

๒.๑ ประวัติความเป็นมาของพื้นที่ป่า การดูแลป่า มีการพัฒนาความเปลี่ยนแปลงของสภาพป่า (ผลการดำเนินงานที่ผ่านมาอย่างละเอียด)

๒.๒ การวางแผนอนุรักษ์ป่าไม้หรือจัดการพื้นที่ป่า สอดคล้องกับแนวพระราชดำริได้แก่

๑) การปลูกป่าในใจคน หรือการสร้างความตระหนักให้มีความรักป่าด้วยจิตสำนึกร่วมกัน

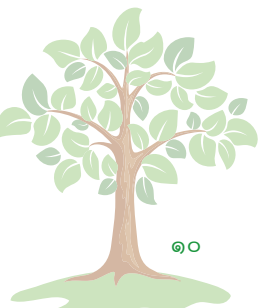
๒) การปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูก หรือการฟื้นฟูสภาพป่าด้วยวัชธรรมชาติ

๓) การปลูกป่าในที่สูง โดยใช้พืชที่มีเมล็ดปลูกลงบนที่สูงให้โตแล้วออกฝัก ออกเมล็ดไปตกในที่ต่ำ เป็นการขยายพันธุ์ตามธรรมชาติ

๔) การปลูกป่าต้นน้ำลำธาร หรือการปลูกป่าธรรมชาติ ให้ปลูกโดยใช้ไม้พื้นเมืองดั้งเดิมที่มีอยู่ เพราะจะเจริญเติบโตได้ง่ายและทนต่อสภาพภูมิอากาศ

๕) การปลูกป่าทดแทนบริเวณต่าง ๆ

- ในพื้นที่เสื่อมโทรม
- ตามไหล่เขา ที่ยอดเขา
- บริเวณต้นน้ำ
- บริเวณอ่างเก็บน้ำ
- เพื่อพัฒนาลุ่มน้ำ แหล่งน้ำให้มีน้ำสะอาดบริโภค
- ปลูกป่าเสริมธรรมชาติ เพิ่มพื้นที่อยู่อาศัยให้สัตว์ป่า
- ปลูกป่าทดแทนพื้นที่ป่าไม้ถูกบุกรุกแผ้วถาง

๖) การปลูกป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง (ไม่ใช้สอย ไม้ผล ไม้พิน)

๗) การปลูกป่าโดยวิธีที่เรียกว่า “ป่าเปียก” คือ การปลูกป่าด้วยการใช้ทรัพยากรน้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการสร้างแนวป้องกันไฟป่า (Wet Fire Break)

๘) การปลูกป่าโดยใช้วิธีที่เรียกว่า “ภูเขาป่า” โดยสร้างฝายขนาดเล็กปิดกั้นร่องน้ำในเขตต้นน้ำ เพื่อแพร่กระจายความชุ่มชื้นออกไป

๙) การปลูกฟื้นฟูสภาพป่าโดยใช้ฝายชะลอความชุ่มชื้น (check dam)

๑๐) การปลูกป่าชายเลน เพื่อให้มีส่วนช่วยรักษาระบบนิเวศพื้นที่ชายฝั่งทะเล

๒.๓ การบริหารจัดการป่าไม้ที่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ป่าต้นน้ำ เช่น

- ได้รับการรับรอง สนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ

- การทำแนวเขต

- การปลูกและบำรุงรักษาป่า

- การป้องกันไฟป่า

- หอดูไฟ

- อาสาสมัครเฝ้าระวังป่า

- การลาดตระเวน

- การจัดทำป้ายโครงการประชาสัมพันธ์

- การเผยแพร่ความรู้เรื่องการอนุรักษ์แก่สมาชิกกลุ่มและบุคคลทั่วไป

- มีกฎกติกา ข้อตกลง กฎระเบียบของป่า

- การปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ

- การเก็บขยะในป่าชายเลน

- การปลูกหญ้าแฝก

๒.๔ การจัดการให้สภาพป่ามีความอุดมสมบูรณ์

- ขนาดของพื้นที่ป่า

- ความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ป่า

- ความหลากหลายทางชีวภาพ (เหมาะสมกับประเภทป่านั้น ๆ)

- ในระยะเวลา ๕ ปีที่ผ่านมา มีการบุกรุกทำลายป่า ไฟไหม้ป่าหรือไม่

(มี = น้อย, ไม่มี = ตีมาก)

ส่วนที่ ๓ ด้านการมีส่วนร่วม

๓.๑ การให้ความสำคัญกับการร่วมประชุมแสดงความคิดเห็น

๑) ร้อยละของการประชุมที่มีสมาชิกมาประชุมครบองค์ประชุม

๒) ในการประชุมสมาชิกส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นหรือมาเพื่อรับทราบ

๓.๒ การให้ความร่วมมือกับชุมชน/หมู่บ้าน

๑) ร้อยละของสมาชิกที่มีการปฏิบัติตามระเบียบหรือกฎ กติกาของชุมชน/หมู่บ้านในการอนุรักษ์ป่าไม้

๒) ร้อยละของสมาชิกที่มีการร่วมแรง และ/หรือบริจาคเงิน/ทรัพยากร เพื่อช่วยสนับสนุนกิจกรรมการอนุรักษ์ป่าของชุมชน/หมู่บ้าน

๓.๓ สมาชิกส่วนใหญ่มีปฏิกริยาอย่างไรเมื่อมีการบุกรุกทำลายป่าไม้ ที่ชุมชน/หมู่บ้านดูแลรักษาอยู่

๓.๔ การสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาครัฐ เอกชน สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา หน่วยงาน องค์กรระหว่างประเทศ

ส่วนที่ ๔ ด้านการใช้ประโยชน์จากป่า

การใช้ประโยชน์จากป่าอย่างมีคุณภาพ ระหว่างการใช้ประโยชน์อย่างพอเพียง และการดูแลรักษาอย่างเหมาะสม ให้สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืนในระยะยาว มีวิธีดำเนินการอย่างไร สำหรับวัตถุประสงค์ในการใช้ประโยชน์แต่ละประเภท ได้แก่

๑) แหล่งอาหารและยา สมุนไพรของคนและสัตว์ เช่น เห็ด ผักหวาน หน่อไม้ ฯลฯ โดยไม่ทำลายธรรมชาติ

๒) แหล่งไม้ใช้สอย โดยป่าไม่ถูกทำลาย

๓) แหล่งวัตถุดิบเพื่อการหัตถกรรม เช่น เครื่องจักสานต่าง ๆ เป็นการสร้างรายได้ในระดับครัวเรือน

๔) แหล่งต้นน้ำลำธารที่สำคัญของหมู่บ้าน

๕) แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

๖) เป็นแหล่งศึกษาและเรียนรู้ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๗) กิจกรรมต่อเนื่องที่ก่อให้เกิดผลดีต่อเศรษฐกิจชุมชน การลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ต่อครัวเรือน เช่น การดำรงชีวิตอย่างพอเพียง แรงงานคืนถิ่น

ส่วนที่ ๕ ด้านความคิดริเริ่ม

๕.๑ การวางแผนรองรับการใช้ประโยชน์จากป่าในอนาคต เช่น

- การปลูกไม้ใช้สอย ไม้ป่ากินได้ พืชสมุนไพร ในเขตพื้นที่ทำกิน ในชุมชนนอกเขตพื้นที่ป่า

- การพัฒนาอาชีพป่าไม้ หรืออาชีพอื่นเพื่อเพิ่มรายได้ของสมาชิก
- สมาชิกมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและลดการพึ่งพิงป่า

๕.๒ การติดตามและประเมินผลการใช้ประโยชน์จากป่าของสมาชิก

๕.๓ นำองค์ความรู้เรื่องการบริหารจัดการป่าถ่ายทอดสู่เด็กและเยาวชน

๕.๔ อื่น ๆ

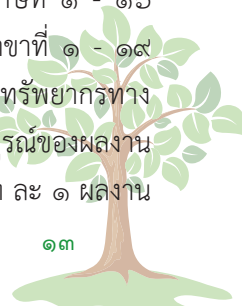
- การศึกษาหาความรู้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการดูแลป่า และการใช้ประโยชน์จากป่าอย่างสม่ำเสมอ ผ่านการฝึกอบรม สัมมนา ดูงาน
- งานศึกษาวิจัยทางวิชาการ/การถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
- กิจกรรมเชื่อมร้อยเรื่องการอนุรักษ์ป่ากับศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น เพื่อเกิดจิตสำนึกรักและหวงแหนป่า

แนวทางการคัดเลือกผลงาน

๑. สำนักงาน กปร. แต่งตั้งคณะกรรมการคัดเลือกผลงาน เพื่อกำหนดกรอบและเกณฑ์การตัดสิน ตลอดจนไปติดตามตรวจสอบคัดเลือกผลงานในภาคสนาม

๒. สำนักงาน กปร. จัดพิมพ์คู่มือพร้อมใบสมัครการประกวดผลงานฯ และจัดส่งให้สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ ๑ - ๑๖ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้สาขาที่ ๑ - ๑๙ กรมป่าไม้ และสำนักบริหารจัดการทรัพยากรป่าชายเลนที่ ๑ - ๖ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ในเขตพื้นที่ที่ผลงานนั้นตั้งอยู่ เพื่อประชาสัมพันธ์เชิญชวนกลุ่มชุมชนหรือหมู่บ้านส่งผลงานเข้าประกวด

๓. สำนักงาน กปร. ขอความอนุเคราะห์สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ ๑ - ๑๖ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้สาขาที่ ๑ - ๑๙ กรมป่าไม้ และสำนักบริหารจัดการทรัพยากรป่าชายเลนที่ ๑ - ๖ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง เป็นผู้รับสมัครและพิจารณาความเหมาะสมครบถ้วนสมบูรณ์ของผลงาน รวมทั้งพิจารณาคัดเลือกผลงานที่ส่งเข้าประกวดในเบื้องต้น ให้เหลือสำนักฯ ละ ๑ ผลงาน

รวมทั้งสิ้นทั่วประเทศ ๔๑ ผลงาน ส่งให้กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กรมป่าไม้ และกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

๓. กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กรมป่าไม้ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง รวบรวมผลงานและข้อมูลส่งมายังสำนักงาน กปร.

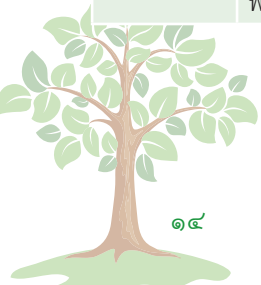
๔. สำนักงาน กปร. ดำเนินการรวบรวมผลงานและข้อมูล เพื่อดำเนินการพิจารณาคัดเลือก โดยคณะกรรมการคัดเลือกผลงาน ซึ่งแบ่งเป็น ๔ คณะ ได้แก่ คณะกรรมการคัดเลือกผลงานพื้นที่ภาคเหนือ พื้นที่ภาคกลาง พื้นที่ตะวันออกเฉียงเหนือ และพื้นที่ภาคใต้ ซึ่งทุกคณะจะเดินทางไปพิจารณาคัดเลือกผลงานในแต่ละพื้นที่รับผิดชอบ โดยพิจารณาคัดเลือกผลงานอย่างน้อยภาคละ ๒ ผลงาน และนำมาพิจารณาในการประชุมคณะกรรมการคัดเลือกผลงาน รวมทั้ง ๔ ภาค เพื่อพิจารณาคัดเลือกผลงานดังกล่าวเป็นรางวัลระดับประเทศ คือ รางวัลชนะเลิศ ๑ รางวัล รางวัลรองชนะเลิศ ๓ รางวัล รางวัลดีเด่นระดับภาค ๔ รางวัล และรางวัลชมเชย ๓๓ รางวัล (ผู้ที่เสนอผลงานเข้าประกวด)

รางวัลสำหรับการประกวด

รางวัลการประกวดชุมชนรักษ์ป่า ประกอบด้วย

รางวัลเกียรติยศ		จำนวน
ชนะเลิศ	ถ้วยพระราชทาน สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พร้อมด้วยเงินสด จำนวน ๕๐,๐๐๐ บาท	๑ รางวัล
รองชนะเลิศ	โล่เกียรติยศจากนายกรัฐมนตรี พร้อมด้วยเงินสด จำนวน ๓๐,๐๐๐ บาท	๓ รางวัล
รางวัลดีเด่น ระดับภาค	โล่เกียรติยศจากสำนักงาน กปร. พร้อมด้วยเงินสด จำนวน ๒๐,๐๐๐ บาท	๔ รางวัล
รางวัลชมเชย	โล่เกียรติยศจากสำนักงาน กปร. พร้อมด้วยเงินสด จำนวน ๕,๐๐๐ บาท	๓๓ รางวัล

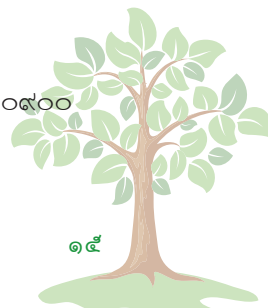

ระยะเวลาในการดำเนินงาน

- ประกาศรับสมัคร มีนาคม - เมษายน ๒๕๕๔
- สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ ๑ - ๑๖ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้สาขาที่ ๑ - ๑๙ กรมป่าไม้ และสำนักบริหารจัดการทรัพยากรป่าชายเลนที่ ๑ - ๖ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง รับสมัครและพิจารณาคัดเลือกผลงานที่ส่งเข้าประกวดในเบื้องต้น ให้เหลือสำนักฯ ละ ๑ ผลงาน เสนอสำนักงาน กปร. มีนาคม - เมษายน 2554
- ประชุมคณะกรรมการคัดเลือกฯ ครั้งที่ ๒ เพื่อพิจารณาผลงานและแผนตรวจภาคสนาม ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๕๔
- คณะกรรมการคัดเลือกฯ ชูดย่อยตรวจภาคสนามและคัดเลือกระดับภาค มิถุนายน - กรกฎาคม ๒๕๕๔
- ประชุมคณะกรรมการคัดเลือกฯ ครั้งที่ ๓ เพื่อพิจารณารางวัลชนะเลิศระดับภาค และออกตรวจผลงาน ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๕๔
- ประชุมคณะกรรมการคัดเลือกฯ ครั้งที่ ๔ เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบผลการตัดสินรางวัลทั้งหมด ๒๕ สิงหาคม ๒๕๕๔
- ประกาศผลการตัดสิน ๓๐ สิงหาคม ๒๕๕๔
- พระราชทานรางวัล ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๔

ผู้ดำเนินการ

- สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) เลขที่ ๗๘ ทำเนียบรัฐบาล อาคารโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า (เดิม) ถนนราชดำเนินนอก เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐ โทรศัพท์ ๐ ๒๒๘๐ ๖๑๙๓-๒๐๐ ต่อ ๑๔๐ โทรสาร ๐ ๒๒๘๐ ๖๒๓๘ www.rdpb.go.th
- กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช เลขที่ ๖๑ ถนนพหลโยธิน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐ โทรศัพท์ ๐ ๒๕๖๑ ๐๗๗๗, ๐ ๒๕๗๙ ๖๖๖๖ www.dnp.go.th

- กรมป่าไม้

เลขที่ ๖๑ ถนนพหลโยธิน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐
โทรศัพท์ ๐ ๒๕๖๑ ๔๒๙๒-๓ ต่อ ๕๕๔๔ โทรสาร ๐ ๒๕๗๙ ๕๔๑๖
www.forest.go.th

- กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

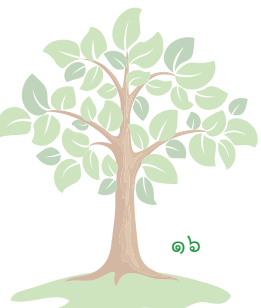
เลขที่ ๑๒๐ หมู่ ๓ ชั้น ๕-๙ อาคารศูนย์ราชการ บี ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ
๘๐ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐ ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่
กรุงเทพฯ ๑๐๒๑๐
โทรศัพท์/โทรสาร ๐ ๒๑๔๑ ๑๓๖๘
www.dmcr.go.th

วันรับสมัครและส่งผลงาน

โดยขอรับใบสมัครและส่งผลงานได้ที่ สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ ๑ - ๑๖ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้สาขาที่ ๑ - ๑๙ กรมป่าไม้ และสำนักบริหารจัดการทรัพยากรป่าชายเลนที่ ๑ - ๖ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ในเขตพื้นที่ผลงานนั้นตั้งอยู่ หรือ download ทางเว็บไซต์ของสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) <http://www.rdpb.go.th> ตั้งแต่วันที่ ๑ มีนาคม - ๓๐ เมษายน ๒๕๕๔

wamรตตสัน

ภายในเดือนสิงหาคม ๒๕๕๔ ประกาศทางเว็บไซต์สำนักงาน กปร.
<http://www.rdpb.go.th>

ใบสมัคร

การประกวดชุมชนรักษ์ป่าไม้

โครงการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๗ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๔

ข้าพเจ้า.....ตำแหน่ง.....

ที่อยู่ปัจจุบัน.....โทรศัพท์.....

ขอส่งผลงานเพื่อสมัครเข้าร่วมประกวดชุมชนรักษ์ป่าไม้ โดยมีข้อมูลโดยสังเขป ดังนี้

๑. ข้อมูลพื้นฐาน

ชื่อบ้าน.....หมู่ที่.....ตำบล.....

อำเภอ.....จังหวัด.....จำนวนประชากร.....คน.....ครัวเรือน

๒. ข้อมูลด้านทรัพยากรป่าไม้

ประเภทป่าไม้ ป่าบก ป่าชายเลน ป่าอื่น ๆ

ขนาดพื้นที่ป่า.....ไร่

ลักษณะเด่นของทรัพยากรป่าไม้

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๓. ข้อมูลด้านการบริหารจัดการป่า

ชื่อกลุ่ม/คณะกรรมการ.....

จำนวนคณะกรรมการ.....คน จำนวนสมาชิก.....คน

กิจกรรมด้านการบริหารจัดการป่าที่สอดคล้องตามแนวพระราชดำริ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

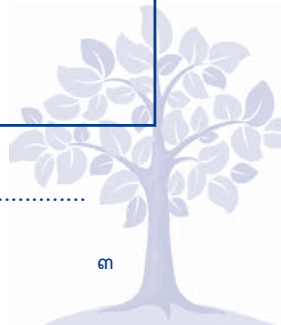
๔. รูปภาพประกอบ (จำนวน ๗ ภาพ)

(คำอธิบาย).....

(คำอธิบาย).....

(คำอธิบาย).....

(คำอธิบาย).....

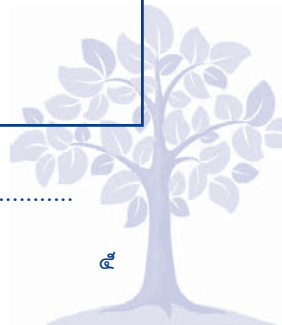
(คำอธิบาย).....

(คำอธิบาย).....

(คำอธิบาย).....

ข้อมูลประกอบการสมัคร

การประกวดชุมชนรักษ์ป่าไม้

โครงการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๗ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๔

ด้านการอนุรักษ์ป่าไม้

ประเภทป่าไม้ ป่าบก ป่าชายเลน ป่าอื่น ๆ

ชื่อผู้ส่งผลงาน (กลุ่ม/องค์กร).....จำนวนสมาชิก.....คน

ที่อยู่/ตำแหน่งที่ดำเนินการ.....

ขนาดพื้นที่ดำเนินการ.....ไร่

ระยะเวลาดำเนินการ (ระบุปีที่ดำเนินการ).....

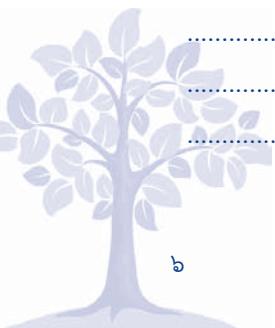
๑. ชุมชนหรือหมู่บ้านที่ร่วมดำเนินการ (ข้อมูลพื้นฐาน)

๑.๑ โครงสร้างกลุ่ม

.....
.....
.....
.....
.....

๑.๒ บทบาทหน้าที่ของกลุ่ม

.....
.....
.....
.....
.....

๑.๓ การแบ่งอำนาจหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่มอย่างชัดเจน

.....

.....

.....

.....

.....

๑.๔ กิจกรรมการประชุมกลุ่มอย่างต่อเนื่อง

.....

.....

.....

.....

.....

๑.๕ การมีระเบียบของกลุ่มอย่างชัดเจน

.....

.....

.....

.....

.....

๒. การบริหารจัดการป่าไม้

๒.๑ ประวัติความเป็นมา (โดยย่อ)

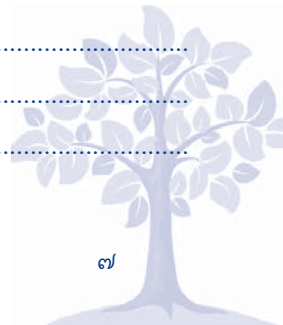
.....

.....

.....

.....

.....

๒.๒ การวางแผนกิจกรรมการอนุรักษ์ป่าหรือบริหารจัดการพื้นที่ป่าสอดคล้องกับ
แนวพระราชดำริ

.....

.....

.....

.....

๒.๓ การบริหารจัดการที่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ป่านั้น ๆ เช่น สร้างฝายชะลอ
ความชุ่มชื้น (check dam) ในป่าดิบชื้น การปลูกพืชป้องกันการพังทลาย
ของดิน (หญ้าแฝก) เช่น ในป่าดิบเขา เป็นต้น

.....

.....

.....

.....

๒.๔ การจัดการให้สภาพป่ามีความอุดมสมบูรณ์ (ความชุ่มชื้นในพื้นที่ป่า,
ความหลากหลายทางชีวภาพ, ความอุดมสมบูรณ์ของดิน

.....

.....

.....

.....

๓. การมีส่วนร่วม

๓.๑ สมาชิกให้ความสำคัญต่อการเข้าประชุมระดมความคิดเห็น

.....

.....

.....

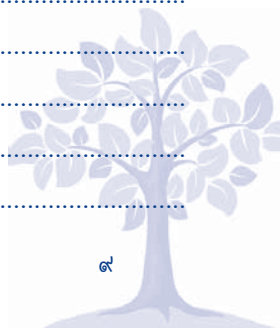

๓.๒ สมาชิกให้ความร่วมมือปฏิบัติตามกฎกติกาเพื่อการอนุรักษ์ป่า เช่น ร่วมปลูกป่า ร่วมดูแลรักษาป่า สมาชิกให้ความร่วมมือในการร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ป้องกันไฟป่า/ทำให้ไฟป่าลดลงของกลุ่มและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๓.๓ การสร้างเครือข่ายการอนุรักษ์ป่าไม้ เช่น ถ่ายทอดความรู้ในการอนุรักษ์ป่า ให้กับชุมชนอื่นหรือแลกเปลี่ยนองค์ความรู้กับกลุ่มเครือข่ายการอนุรักษ์ป่าไม้อื่น ๆ

๔. การใช้ประโยชน์จากป่า

๔.๑ เป็นแหล่งอาหารและสมุนไพรของคนและสัตว์ เช่น เห็ด ผักหวาน หน่อไม้ ฯลฯ โดยไม่ทำลายต้นไม้อันป่า

๔.๒ เป็นแหล่งไม้ใช้สอยของชุมชน เช่น ไม้ฟืน ฯลฯ โดยป่าไม้ถูกทำลาย

.....

.....

.....

.....

.....

๔.๓ เป็นแหล่งวัตถุดิบเพื่อการหัตถกรรม เช่น เครื่องจักสานต่าง ๆ เป็นการสร้างรายได้ในระดับครัวเรือน

.....

.....

.....

.....

.....

๔.๔ เป็นแหล่งต้นน้ำที่สำคัญของหมู่บ้าน

.....

.....

.....

.....

.....

๔.๕ เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

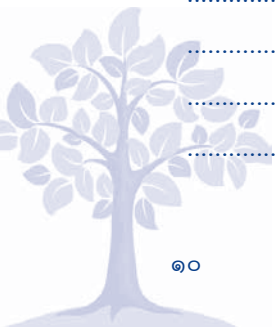
.....

.....

.....

.....

.....

๔.๖ เป็นสถานที่ศึกษาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้บุคคลทั่วไปเกิดการเรียนรู้

.....
.....
.....
.....
.....

๔.๗ กิจกรรมต่อเนื่อง

.....
.....
.....
.....
.....

๕. ความคิดริเริ่ม

๕.๑ การวางแผนรองรับการใช้ประโยชน์จากป่าในอนาคตกับหน่วยงานภาครัฐได้อย่างเหมาะสม

.....
.....
.....
.....
.....

๕.๒ การติดตามและประเมินผลการใช้ประโยชน์จากป่าของสมาชิก

.....
.....
.....
.....

๕.๓ นำองค์ความรู้เรื่องการบริหารจัดการป่าถ่ายทอดสู่เด็กและเยาวชน

.....
.....
.....
.....
.....

๕.๔ เชิญวิทยากรมาให้ความรู้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการดูแลป่า และการใช้ประโยชน์จากป่าอย่างสม่ำเสมอ

.....
.....
.....
.....
.....

.....

(.....) ผู้กรอกข้อมูล

.....

(.....) ผู้รับรองข้อมูล

ตำแหน่ง

